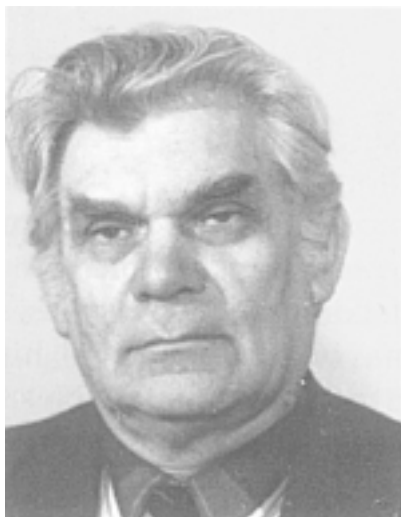

Kronika

Žymaus ichtiologo jubiliejus

2002 m. rudenį gamtos mokslų dr. Pranui Sinevičiui sukako 70 metų. Jį pažįsta daugelis – eiliniai vairuotojai, sunkiai dirbantys žvejai, žuvininkystės specialistai, zoologai mokslininkai, gamtosaugos valdininkai ir sodininkai. Faktas vienareikšmis – visi, kas jį bent kiek pažįsta, – gerbia. Šis reiškinys be išimčių ir, manau, galiu paaiškinti, kad visuotinės pagarbos Jubiliatui priežastis – prigimties, auklėjimo ir sunkaus gyvenimo kelio patirties rezultatas.

P. Sinevičius gimė 1932 m. rugsėjo 18 d. Kartėnų k. (Ukmergės apskr.) ūkininkų šeimoje. Auklėtas pagal prieškarines Lietuvos dvasines ir patriotines vertybes. 1949 m. balandį ištremtas su tėvais į Sibiro Irkutsko sritį. Maža to, iš tremties po metų buvo atskirtas nuo šeimos, suimtas ir penkerius metus kalėjo kalėjimuose, sunkiausio stalininio režimo lageriuose. Kirto taigą, krovė vagonus. Už ką? Mat KGB 1950 m. sudorojo Ukmergės vidurinės mokyklos moksleivių pagrindinę grupę, kuriai vadovavo P. Sinevičius.

Teismas, lageriai, po jų vėl tremtis. Tremtyje jis sugebėjo baigti 9 klases per trejus metus. 1958 m. iš tremties kartu su tėvais grįžo į Lietuvą. Įsidarbino Lietuvos MA Reikalų valdyboje vairuotoju. Mokėsi. O to noro mokytis, kaip ir dabartinio ryžto pras-

mingai gyventi, tikrai netrūko. Bebaigęs vienuoliktąją klasę, Pranas jau buvo pateikęs pareiškimą stoti į Vilniaus universiteto Gamtos fakulteto neakivaizdinį skyrių studijuoti biologiją. Abitūros ir stojamuosius egzaminus puikiai išlaikė tomis pačiomis dienomis. Priimtas ir šešerius metus studijavo. Nuo 1959 iki 1962 m. dirbo Lietuvos MA Zoologijos ir parazitologijos instituto vyr. laborantu, 1962–1967 m. – inžinieriumi žuvininku. Dirbdamas jaunesniuju moksliniu bendradarbiu (1967–1969 m.), P. Sinevičius pradėjo tyrinėti seliavų biologiją. Dirbo ir vadovavo daugeliui kompleksinių mokslinių ekspedicijų. Nuo tada Lietuvos gamtininkų visuomenėje pradėjo sklisti legendos apie jo organizacinius gabumus. Jis ne tik atidžiai, subtiliai vadovaudavo į ekspedicijas susiruošusiems mokslininkams iš įvairių įstaigų, bet ir visada rasdavo bendrus, visiems priimtinius sprendimus. Jis nuoširdžiai bendradarbiavo su paprastais žmonėmis, eiliniaisi žvejais ir įvairių rangų gamtosaugininkais. Jis niekada nenuolaidžiavo brakonieriams.

1969 m. P. Sinevičius pakviestas dirbti Žuvininkystės valdybos Centrinės žuvivaisos laboratorijos vyresniuju moksliniu bendradarbiu, nuo 1975 iki 1978 m. dirbo tos pačios žinybos Žūklės ir žuvivaisos skyriaus viršininko pavaduotoju. P. Sinevičius – tai ne tik valdininkas, bet ir tikras mokslininkas praktikas. Jis nuodugniau tyrinėjo Dusios ežero seliavų biologiją. Jo tyrimų metodika buvo tokia kruopšti, kad prireikus ištirti, ką veikia seliavos žiemą neršto metu, jis suorganizavo pirmąją Lietuvoje poledinę ekspediciją Dusios ežere seliavų nerštavietėms filmuoti. Tada buvo neregėtas įvykis. Pavyko. Nuotraukos unikalios, niekas pasaulyje gėluose vandenyse dar to nebuvo daręs. Tačiau nuosekliems tyrimams reikėjo ir daugiau duomenų. Pranas paprašydavo Metelių žvejų pagaudyti seliavų moksliniais tikslais ne sezono metu. Nė vienas dzūkas jam nesugebėdavo atsakyti: „Tokis geras jis žmogus, reikia padėti“, ir žvejai, susiėmę tinklus, išplaukdavo žvejoti seliavų. Taip pamažu, kartu su visais, jis nuodugniai ištyrė Dusios ežero seliavas, jų išteklius, pateikė tuometinei vyriausybei daug pasiūlymų, kaip auginti šias vertingas žuvis ir plėtoti jų verslą.

1975 m. Leningrade, Valstybiniame ežerų ir upių žuvininkystės institute apgynė biologijos mokslų kandi-

dato disertaciją „Dusios ežero seliavų biologija ir ištekliai“. 1993 m. Lietuvoje nostrifikuotas daktaro (gamtos mokslai) laipsniu. Yra paskelbęs daugiau kaip 20 mokslinių straipsnių, kelių knygų vienas autorių.

Nuo 1978 iki 1989 m. sėkmingai vadovavo Vokės žuvivaisos įmonei ir Anovilio tvenkinių ūkiui. 1989 m. grįžo dirbti į Zoologijos ir parazitologijos (nuo 1990 m. Ekologijos) institutą Malakologijos grupę vyr. mokslo darbuotoju, tyrė vynuoginių sraigų veisimąsi ir auginimą. Nuo 1995 m. Ekologijos instituto neetatinis mokslo darbuotojas.

Kartu su žmona, gamtos mokslų daktare Danute Sinevičiene sukūrė vynuoginių sraigų veisimo biotechnologiją, įrengė jų veislyną, įsteigė Lietuvos vynuoginių sraigų augintojų draugiją. Jiems pavyko.

Parengė leidinį apie vynuoginių sraigų veisimo ir auginimo biotechnologiją (Sinevičienė D., Sinevičius P. Vynuoginė sraigė (*Helix pomatia* L.). Vilnius, 1999, 141 p. (rankraštis; Ekologijos instituto biblioteka)).

Jubiliatas – ne tik Lietuvos hidrobiologų draugijos narys. Per pastaruosius du dešimtmečius jis garsėjo ir kaip pareigingas Ekologijos instituto sodininkų bendrijos pirmininkas. Tik jo organizaciniais sugebėjimais didžiuliame kolektyvinių sodų plote susitarta dėl elementarios ekologinio ūkininkavimo tvarkos ir kt. Belpalinkėti už Jubiliatą jaunesniems, kad ir jiems pavyktų išsiugdyti tokią dorą, išmintį ir gerumą. Mielam ir gerbiamam Jubiliatui buvę kolegos ir visi draugai linki ilgų gyvenimo metų, dvasios stiprybės, sveikatos ir ištvėrmės.

Algirdas Mackevičius

Augustinas Mačionis
(1906 08 28–2002 03 11)

Prieš metus netekome Augustino Mačionio, Lietuvos zoologijos patriarcho. Pusę amžiaus jis dėstė Vilniaus universitete, išugdė Lietuvai gausius specialistus, perdavė jiems savo galias žinias ir didžiulę gyvenimo patirtį.

A. Mačionis gimė 1906 m. rugpjūčio mėn. 28 d. Vilniuje. Mokėsi Vilniaus Vytauto didžiojo gimnazijoje. Baigė Stepono Batoro universitetą Vilniuje ir 1936 m. gavo zoologijos ir lyginamosios anatomijos magistro laipsnį. Buvo pasiūstas stažuotis į Helio hidrobiologinę stotį Lenkijoje.

1930–1934 ir 1937–1941 m. jis mokytojavo Vytauto Didžiojo gimnazijoje, 1936–1937 m. – Švenčionių lietuvių gimnazijos direktorius. Sunkių lenkų valdymo laikotarpiu palaikė lietuviybę tarp Vilnijos krašto lietuvių, kovojo už teisę moksleiviams mokytis lietuviškai. Buvo aktyvus lietuvių draugijų narys.

Nuo 1940 m. A. Mačionis dėstė biologines disciplinas Vilniaus universitete, buvo asistentas, vėliau dėstytojas. 1977–1979 m. – VU Gamtos mokslų fakulteto Zoologijos katedros vedėjas, 1959 m. – Valtinų premijos laureatas, o 1979 m. jam suteikiama docento, Lietuvos nusipelnusio dėstytojo vardas. 1985 m. A. Mačionis išėjo į pensiją.

A. Mačionis dar ankstyvoje jaunystėje domėjosi gyvūnais, stebėjo paukščius Panerių, Giedraičių apylinkėse, Rūdininkų girioje. Jo pirmasis darbas ir buvo knygutė apie paukščius – „Ko skrendi, pilkas paukšteli“, išleista 1936 m.

Jis domėjosi Lietuvos varliagyviais ir ropliais. Tvirtino, kad Lietuvoje kai kur dar gyvena lygiažvynis žaltys ir balinis vėžlys, tuo metu dar beveik ne tyrinėti. Siūlė įtraukti juos į Lietuvos raudonąją knygą, skelbti jų gyvenamas vietas draustiniais, tai ir buvo padaryta. Žavėjosi stumbru, rašė apie juos, svajojo, kad jie sugrįš į Lietuvą. Iš tikrųjų 1969 m. stumbrai buvo atvežti į Lietuvą, o 1973 m. keli stumbrai atsidūrė laisvėje. A. Mačionis buvo svarbiausias stumbrų reaktimizacijos Lietuvoje iniciatorius, nepakeičiamas patarėjas ir konsultantas. Ir vėliau jis kruopščiai stebėjo juos atpažindamas kiekvieną, sudarė jų genealogijos schemą.

Visą savo prasmingą gyvenimą A. Mačionis paskyrė pedagoginei veiklai. Jis labai mėgo šį darbą, savo specialybę – zoologiją, mylėjo savo studentus. Jis buvo talentingas pedagogas, turėjęs neišsemiamą žinių bagažą ir nuostabų lektoriaus talentą. Jo paskaitos buvo neprikaištingos, dalykiškai ir metodiškai tobulos. Mėgstamiausi skaitomi kursai buvo stuburinių zoologija, zoogeografija, lyginamoji anatomija, teriologija. Jis parengė vadovėlį „Stuburiniai gyvūnai“ (1981 m.), vėliau „Stuburinių zoologija“ (1989 m.). Zoologijos katedroje iki šiol paskaitose naudojami puikūs jo ranka piešti paveikslai ir schemas, jo paruoštos vaizdinės priemonės – įvairių stuburinių kaukolės.

A. Mačionis specializavosi ichtiologijoje. Dar pūkario metais jis tyrinėjo Kuršių marių žuvų, ypač karšio biologiją. Vėliau vykdė Žeimenos baseino, Daugų, Trakų, Vievio ir kitų ežerų ichtiologinius tyrimus. Vadovavo daugeliui diplomantų darbų. Paskelbė unikalų straipsnių apie ungurių augimą, lytinį brendimą, amžiaus ypatumus, migraciją. Jo dėka unguriai buvo sėkmingai gausinami Lietuvos vidaus vandenyse. Dar 1956 m. su bendraautorais parengė knygą „Lietuvos gėlųjų vandenų žuvis“. Jis buvo geriausias mūsų ungurių biologijos žinovas, sukaupęs gausią mokslinę medžiagą. Zoologijos katedroje saugomi jo atliktų tyrimų užrašai, schemas, fotografijos, diagramos, žvynų kortelės gali būti kruopštumo pavyzdys.

A. Mačionis labai mėgo zoogeografiją kaip teorinį kursą. Jis rėmėsi istorine geologija, iliustruodamas kursą įvairių geologinių periodų paleontologiniais radiniais. Kalbėdamas apie kontinentų gyvūnų įvairovę, sublizgėdavo visa savo zoologo erudicija. Tada jis nejausdavo laiko tėkmės. Diskutuodamas su savo diplomantais nepakildavo nuo krėslo keletą valandų. Išvykose zoologinių praktikų metu jam nejučiom prabėgdavo visa diena. Ne tik studentai sėmėsi žinių iš jo. A. Mačionis aktyviai dalyvaudavo „Žinių“ veikloje, važinėdamas po Lietuvą su paskaitomis arba kalbėdamas per radiją. Jis paskelbė per 80 mokslo populiarinimo straipsnių periodinėje spaudoje, enciklopedijose. Jis sulaukė Lietuvos nepriklausomybės ir sutiko tai su dideliu džiaugsmu. Šviesdamas visuomenę, ugdydamas jaunąją kartą jis prisidėjo prie Lietuvos nepriklausomybės priartinimo. Jo šviesus paveikslas išliks mūsų atmintyje.

Jurgis Stašaitis